

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۳۲ چهره به چهره

۳۴ سر در لاک درون نگری

۳۹ فرصتی برای دیپلماسی

۴۰ از بودجه و از انرژی

نظام بانکی کشور در سال‌های اخیر

در پیچ‌های دالان‌های بانکی

که بدون دخالت دولت در حوزه سیاست‌های پولی، همواره از طریق شبکه بانکی به بخش‌های تولیدی سوق داده می‌شدند، رو به کاهش نهادند.

با نظری به آمار ارایه شده توسط بانک مرکزی می‌توان دریافت رشد سپرده‌ها در سال ۸۴ نسبت به ۸۳ حدود ۳۶ درصد بوده است. این رشد در سال بعد بیشتر شد، به طوری که رشد سپرده‌ها در سال ۸۵ نسبت به سال ۸۴ به ۴۰ درصد رسید، اما در سال ۸۶ نسبت به سال قبل از آن، رشد سپرده‌ها در سراسری نزولی قرار گرفت و به ۲۸ درصد تنزل یافت. همچنین مقایسه آمار مربوط به آذر ۸۷ نسبت به ماه مشابه سال قبل از آن حکایت از کاهش رشد سپرده‌ها به ۸ درصد دارد.

سبدهای متغیر، کوتاه‌مدت و بلندمدت

علاوه بر کاهش رشد سپرده‌های بانکی، ترکیب سپرده‌ها نیز در دولت نهم تغییر قابل ملاحظه‌ای یافت. در سال ۸۳ سهم سپرده قرض‌الحسنه جاری حدود ۱۰ درصد بود، اما این سهم در سال ۸۷ افزایش تقریباً دو برابری را تجربه کرد و به ۱۷ درصد رسید. به علاوه سهم سپرده‌های کوتاه‌مدت در سال ۸۳ حدود ۲۲ درصد بود که این رقم در سال ۸۷ با افزایش قابل ملاحظه‌ای به ۳۲ درصد رسید. سهم سپرده‌های بلندمدت نیز با کمی کاهش تقریباً ثابت مانده است. سهم این نوع سپرده‌ها در سال ۸۳ ۲۵/۷ درصد بود که با ۷ صدم درصد نزول در سال ۸۷ معادل ۲۵ درصد شد.

سهم سایر سپرده‌ها و همچنین سهم قرض‌الحسنه پس‌انداز بر خلاف دیگر سپرده‌ها کاهش درخور توجهی نداشته است. سهم سایر سپرده‌ها در سال ۸۳ حدود ۲۳ درصد بود که با کاهش ۶ درصدی به ۱۷ درصد در

ضرورت اتخاذ سیاست‌های صحیح در مهمترین بازار اقتصادی کشور که همان بازار پول و شبکه بانکی است همیشه احساس شده است.

بخش کشاورزی نیز با کاهش مواجه شد. در اسفند ۸۳ تسهیلات اختصاص داده شده به این بخش ۱۶ درصد کل تسهیلات پرداختی شبکه بانکی را تشکیل می‌داد، در حالی که این رقم در سه ماهه اول سال ۸۷ به ۱۴/۵۵ درصد کاهش یافت.

در بخش صادرات هم با کاهش تسهیلات پرداختی مواجه هستیم. سهم این بخش از کل تسهیلات تا پایان سال ۸۳ حدود ۲/۹۵ درصد بود، اما در پایان خرداد ۸۷ به حدود ۲/۲۴ درصد رسید. بخش ساختمان و مسکن بر خلاف بخش‌های صادرات و کشاورزی اندکی افزایش را در سال ۸۷ نسبت به سال ۸۳ پشت سر گذاشت که آن هم چندان چشمگیر نیست. در سال ۸۳ سهم تسهیلات پرداختی به این بخش ۲۱/۳۵ درصد بود که در خرداد ۸۷ به ۲۲/۰۲ درصد رسید. تنها بخشی که تسهیلات آن با رشد قابل ملاحظه مواجه شد بخش بازرگانی است که سهم تسهیلات این بخش در سال ۸۳ ۲۶/۷ درصد بود که در سه ماهه نخست ۸۷ به ۳۲/۶۶ درصد رسید.

روند کاهش رشد سپرده‌ها در دولت نهم

با کاهش دستوری نرخ سود بانکی. سپرده‌هایی هم

زمانی که دولت برای نخستین بار نرخ سود تسهیلات بانکی را - البته با تصویب شورای پول و اعتبار - در جلسه ۲۶ اسفند ۸۴ کاهش داد، هدف خود را کاهش سهم هزینه‌های مالی در هزینه‌های تولید و قیمت تمام شده شرکت‌ها و واحدهای تولیدی، به ویژه صنعتی عنوان کرد.

علاوه بر این، دولت امیدوار بود با کاهش نرخ سپرده‌های بانکی، عملاً رغبت مردم را به سرمایه‌گذاری در بخش تولید یا حضور فعال در سایر بازارهای مالی، نظیر بازار سرمایه بیشتر کند. دولت همچنین ادعا داشت چنانچه نرخ سود تسهیلات بانکی کاهش یابد، بانک‌ها تمایل بیشتری به پرداخت تسهیلات به بخش‌های تولیدی پیدا خواهند کرد، اما متأسفانه این چنین نشد.

بر اساس آخرین آمار ارایه شده توسط وزارت اقتصادی و دارایی، تنها بخش‌هایی که پرداخت تسهیلات در آنها رشد داشت بخش‌های بازرگانی و ساختمان و مسکن بودند. در پایان سال ۸۳ تسهیلات صرف شده در بخش صنعت و معدن از کل تسهیلات بانکی ۳۳ درصد بود که این رقم در خرداد ۸۷ به ۲۸/۵۳ درصد کاهش یافت. تسهیلات پرداختی به

روش‌های مدرن بازاریابی

چهره به چهره

نگاه‌مهندس حمید پارسا، مدیر عامل شرکت Ori Flame به شیوه‌های مدرن بازاریابی

شیوه‌های سنتی فروش محصولات تولیدی و خدماتی، شیوه‌های جا افتاده کسب و تجارت در جامعه هستند که در موارد بسیاری جای نوآوری و تغییر در آنها وجود دارد. نمونه این تغییرات، روش‌های کسب‌وکار و تجارت مجازی و استفاده از روش‌های اینترنتی در فروش است که در این حالت، فروشنده دیگر نیازی به مراجعه حضوری به مراکز فروش کالا یا خدمات نداشته و در وقت و هزینه وی صرفه‌جویی خواهد شد.

همین صرفه‌جویی برای فروشنده یا ارایه دهنده خدمات در هزینه سربار، باعث ارزان‌تر تمام شدن کالا یا خدمات ارایه شده می‌شود. نمونه بارز این مهم، خدمات بانکداری الکترونیک است که مراجعین بسیاری را از حضور فیزیکی و اتلاف وقت فراوان در صف بانک‌رهایی داده است. شبکه‌های توزیع سنتی، به طور گسترده‌ای با این اتلاف زمان و منابع مواجه هستند که بخش زیادی از هزینه‌های مکانیزم پخش سنتی به مصرف‌کننده نهایی تحمیل می‌شود که گاه این رقم تا ۴۰ درصد هزینه کالا را شامل می‌شود. یکی از راه‌های مقابله با این هزینه سربار در کشورهای پیشرفته، فروش مستقیم است که در بسیاری از کشورهای جهان نه تنها توانسته است قیمت‌ها را پایین آورده و سطح اطلاع‌رسانی را در مورد کالاها و خدمات بالا ببرد، بلکه توانسته موقعیتی را پدید آورد

بانک مرکزی پس از چند ماه کشمکش، نهایتاً نرخ سود سال ۸۶ برای سال ۸۷ تثبیت شد. لذا با وجود آن که نرخ تورم در پایان سال ۸۷ به ۲۵/۴ درصد رسید، باز هم نرخ سود ۱۲ و ۱۳ درصدی برای بانک‌های دولتی و خصوصی برای بار دوم تثبیت شد.

در مقابل این سیاست، نرخ سود سپرده‌ها نیز باید کاهش داده می‌شد، زیرا قیمت تمام شده پول برای بانک‌ها حدود ۲۲ درصد بود و برای بانک‌ها، پرداخت تسهیلات با سودهای تعیین شده به صرفه نبود. در سال ۸۵ نرخ سود سپرده‌ها در بانک‌های دولتی بین ۷ تا ۱۷ درصد اما سقف آن در بانک‌های خصوصی ۲۲/۵ درصد بود. این نرخ سود تا آبان ۸۷ ادامه داشت که بانک مرکزی طی بخشنامه‌ای با نام "یکسان‌سازی نرخ سود بانکی"، بی‌توجه به خصوصی‌سازی، سقف نرخ سود را در بانک‌های خصوصی و دولتی ۱۹ درصد اعلام کرد. با ریزنی‌های صورت گرفته با بانک مرکزی، مقرر شد نرخ سود بانک‌های خصوصی در سایر سپرده‌ها به جز سپرده‌های پنج ساله با رعایت سقف ۱۹ درصد، حدود دو درصد بالاتر تعیین شود. بر اساس بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی در سال ۸۸ نه تنها چنین اجازه‌ای به بانک‌های خصوصی داده نشد، بلکه با وجود بحران نقدینگی بانک‌ها، نرخ سود سپرده‌ها باز هم کاهش داده شد، به طوری که سقف سود سپرده‌ها به ۱۷/۵ درصد کاهش یافت.

سیاست عدم تعیین نرخ سود سپرده‌ها بدون توجه به نرخ تورم، منجر به فرار منابع از بانک‌ها به سوی بازارهای کارآمدتری چون طلا و مسکن شد. حتی منابع قابل توجهی نیز به همین دلیل از کشور خارج شدند. نظریه کاهش نرخ سود در حالی در ایران هنوز به کار گرفته می‌شود که به زعم کارشناسان بانکی در گذشته، دولتی‌ها در سیستم‌های سوسیالیستی چون چین، اقدام به تعیین نرخ سود بانکی می‌کردند.

در حال حاضر، دولت‌ها به ندرت حتی در کشورهای حاشیه خلیج فارس نرخ سود را برای نظام بانکی تعیین می‌کنند. روش تعیین نرخ سود برای یک سال نیز در سایر کشورهای جهان دیده نمی‌شود. تعیین نرخ سود در بسیاری از کشورهای پیشرفته و حتی خاورمیانه جزو وظایف بانک‌ها است. بدین صورت که هر بانک با توجه به نرخ تورم اعلامی بانک مرکزی در کمیته‌های داخلی با در نظر گرفتن مکانیزم بازار، شرایط رقابت و دیگر عوامل، نرخ سود را تعیین و به شعب خود اعلام می‌کند. البته بانک‌های مرکزی جهان به طور غیرمستقیم و از طریق سیاست‌های پولی - عمدتاً خرید و فروش اوراق قرضه - نرخ بهره را تحت تأثیر قرار می‌دهند. ■

سال ۸۷ رسید. به علاوه، سهم سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز از کل تسهیلات بانکی در سال ۸۳ نزدیک به ۱۹ درصد بود که با کاهش ۱۰ درصدی به ۹ درصد در سال ۸۷ کاهش یافت.

کاهش رشد سپرده‌های مذکور در حالی صورت می‌گیرد که دولت نهم با تبلیغات گسترده، سعی در تشویق مردم برای تقویت سنت قرض‌الحسنه از طریق ایجاد صندوق‌های متعدد قرض‌الحسنه و تأسیس بانک قرض‌الحسنه مهر ایرانیان کرد و این تشویق هنوز هم ادامه دارد و قرار است بانک قرض‌الحسنه دیگری از تجمیع هزار و ۵۰۰ صندوق قرض‌الحسنه، تحت نظارت سازمان اقتصاد اسلامی در آینده نزدیک آغاز به کار کند.

کاهش شدید رشد تسهیلات بانکی

کاهش رشد منابع بانکی و تغییر ترکیب سپرده‌ها به نفع سپرده‌های بلندمدت، تسهیلات پرداختی بانک‌ها را دچار اختلال کرده است. در سال ۸۵ نسبت به سال ۸۴ رشد تسهیلات ۴۲ درصد بود که این رقم در سال ۸۶ نسبت به سال قبل ۳۷ درصد شد. از این سال است که روند نزولی تسهیلات پرداختی مانند سپرده‌ها کلید خورد، به طوری که رشد تسهیلات پرداخت شده در ۹ ماهه سال ۸۷ نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۱۴ درصد کاهش یافت. صاحب‌نظران بانکی، دلیل اصلی این مشکلات از جمله کمبود نقدینگی را در دخالت دولت در حوزه پولی و بانکی در کنار سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی جست‌وجو می‌کنند.

تعیین دستوری نرخ سود بانکی - بدون توجه به نرخ تورم - سیاستی بود که نظام بانکی را به این نقطه کشید. در سال ۸۵ که برای نخستین بار شورای پول و اعتبار، نرخ سود بانکی را کاهش داد، شبکه بانکی ناچار شد نرخ سود تعیین شده را رعایت کند. بنابراین تسهیلات بانکی بر اساس عقود مبادله‌ای در بانک‌های دولتی با نرخ ۱۴ درصد و در بانک‌های خصوصی با ۱۷ درصد پرداخت شد. در این سال چون نرخ تورم ۱۱/۹ درصد بود، مشکل چندانی برای شبکه بانکی پیش نیامد. در سال ۸۶ باز هم نرخ سود کاهش یافت، اما این بار در کمیسیون اقتصادی دولت و تحت عنوان شورای پول و اعتبار، نرخ سود مصوب برای بانک‌های خصوصی ۱۳ درصد و برای دولتی‌ها ۱۲ درصد تعیین شد. اما نرخ تورم که سیر صعودی به خود گرفته بود در پایان سال ۸۶ به ۱۸/۴ درصد رسید. در این سال بود که بسیاری از معضلات بانکی رقم خوردند، به طوری که در سال ۸۷ باز هم بنا بود نرخ سود با توجه به سیر صعودی تورم کاهش یابد، اما با مقاومت‌های طهماسب مظاهری، رییس کل پیشین